

«Κακό πράγμα ο κομμουνισμός αλλά σκέφτεστε ακόμα 700.000.000 ανθρώπους στην αγορά;», αναρωτιόνταν τη δεκαετία του '60 οι όπου γης μανάτζερ πολυεθνικών εταιρειών κι ονειρεύονταν το άνοιγμα της Κίνας στα προϊόντα τους. Οι Αμερικανοί, όμως, είχαν ακόμη μερικά χρόνια μπροστά τους, ώσπου να τα μαζέψουν και να φύγουν νικημένοι από το Βιετνάμ. Κι όσο ήταν εκεί, κανένας λόγος δεν μπορούσε να γίνει για προσέγγιση της πανάρχαιας χώρας. Πολύ περισσότερο που ο Λευκός Οίκος διέδιδε ότι το Πεκίνο βρισκόταν πίσω από τους Βιετκόνγκ. Η συνέντευξη, που ο Μάο Τσε Τουνγκ έδωσε τον Φεβρουάριο του 1965, αποδεικνύει ότι ο «Μεγάλος Τιμονιέρης» κοιτούσε το μέλλον με καθαρή ματιά, όσο κι αν τότε η μισαλλοδοξία του δημοσιογράφου που την πήρε, δεν του επέτρεπε να το καταλάβει. Άλλωστε, ο δημοσιογράφος περίπου προανάγγελλε τον θάνατο του Μάο ως επικείμενο, ενώ η ζωή απέδειξε ότι ο ηγέτης της Κίνας είχε μπροστά του ακόμα 11,5 παραγωγικά χρόνια, ώσπου να εγκαταλείψει τον μάταιο τούτο κόσμο. Πέθανε στις 9 Σεπτεμβρίου 1976, περίπου ενάμιση χρόνο μετά τον θάνατο του μεγάλου αντίπαλού του, Τσανγκ Κάι Σεκ (5 Απριλίου του 1975).

Ο 20ός αιώνας βρήκε την Κίνα ακρωτηριασμένη και κάτω από την αποικιακή επιρροή, που ασκούσαν στο εσωτερικό της οι Ιάπωνες, οι Αμερικανοί και οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις. Ο αυτοκράτορας Κουάνγκ Σου πέθανε το 1908 αφήνοντας στον θρόνο τον μόλις δυο χρόνων ανιψιό του, Χουάν Τσουνγκ Που Γι, με αντιβασιλιά τον πατέρα του πρίγκιπα Τσουν. Ώσπου ο αυτοκράτορας να γίνει πέντε χρόνων, ξέσπασε στη χώρα επανάσταση, που κήρυξε τη δημοκρατία βάζοντας οριστικό τέλος στη δυναστεία των Τσινγκ, η οποία κατείχε το θρόνο από το 1644.

Ο τελευταίος αυτοκράτορας παραιτήθηκε στα 1912, χωρίς να το πολυκαταλάβει, ενώ στην πολιτική σκηνή της Κίνας κυριάρχησε το νεαρό εθνικιστικό κόμμα «Κουομιντάνγκ», με ηγέτη τον Σουν Γιατ Σεν. Από το 1915, οι εθνικιστές πολέμησαν με τους μοναρχικούς κι από το 1927 βάλθηκαν να απαλλάξουν την αχανή χώρα από τα δεσμά των ξένων συμφερόντων που την κρατούσαν ακόμα στον μεσαίωνα.

Γεννημένος το 1887, ο Τσανγκ Κάι Σεκ διαδέχθηκε τον Σουν Γιατ Σεν στην ηγεσία των εθνικιστών και, το 1928, έγινε πρόεδρος της Δημοκρατίας. Τότε, στράφηκε κατά των κομμουνιστών, ξεκινώντας εμφύλιο πόλεμο. Λίγο αργότερα, στην Κίνα υπήρχαν δυο κράτη: Ένα τεράστιο με αρχηγό τον Τσανγκ Κάι Σεκ κι ένα μικρό (στη κεντρική και ανατολική πλευρά), οργανωμένο κατά τα σοβιετικά πρότυπα. Ήταν η εποχή, που άρχιζε να λάμπει το

άστρο του κομμουνιστή ηγέτη Μάο Τσε Τουνγκ, ο οποίος οργάνωσε τον κόκκινο στρατό.

Στα 1931 - 32, η Ιαπωνία εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση και δημιούργησε το «ανεξάρτητο κράτος του Μαντσουκού» στη Μαντζουρία, τοποθετώντας «αυτοκράτορα» τον έκπτωτο Που Γι, που πια είχε ενηλικιωθεί. Κυνηγημένοι οι κομμουνιστές του Μάο πραγματοποίησαν τη μεγάλη πορεία του 1934 - 35, ενώ οι Ιάπωνες εισέβαλαν στην Κίνα (1937), φτάνοντας ως το Πεκίνο. Η κυβέρνηση του Τανγκ Κάι Σεκ έφυγε στο Τσουνγκ Κινγκ, στα δυτικά. Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος ανέστειλε τις εξελίξεις.

Με το τέλος του πολέμου στα 1945, ο εμφύλιος ξανάρχισε. Οι κομμουνιστές του Μάο κατάφεραν να νικήσουν τους εθνικιστές αναγκάζοντας τον Τσανγκ Κάι Σεκ να παραιτηθεί από πρόεδρος της Δημοκρατίας στις 21 Ιανουαρίου 1949. Την επομένη, 22 του μήνα, οι κομμουνιστές μπήκαν στο Πεκίνο. Ο μεγάλος νικημένος έφυγε στη μεγαλόνησο Φορμόζα, όπου ίδρυσε τη δημοκρατία της Ταϊβάν. Ο Μάο Τσε Τουνγκ προχώρησε στην ανασυγκρότηση της απέραντης χώρας με πολύ γοργούς ρυθμούς ανάπτυξης, καταφέροντας να φέρει την Κίνα, από τον μεσαίωνα, όχι στον εικοστό αλλά σίγουρα στον 10΄ αιώνα. Στις αρχές της δεκαετίας του '60, ο Μάο αισθανόταν αρκετά ισχυρός, ώστε να παραιτηθεί από την προεδρία, διατηρώντας τον έλεγχο του Πολιτικού Γραφείου μέχρι το θάνατό του. Όταν οι Αμερικανοί τον απείλησαν ότι θα πλήξουν την Κίνα με ατομικές βόμβες, απάντησε ότι ο λαός δεν μπορεί να τρομάξει με χάρτινες τίγρεις.

Η συνέντευξη που ακολουθεί, δόθηκε στον Εντγκαρ Σνο και δημοσιεύτηκε στο The New Republic, στις 27 Φεβρουαρίου του 1965.

- Στη Νοτιοανατολική Ασία, όπως και στην Ινδία και κάποιες χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, υπάρχουν κοινωνικές συνθήκες ανάλογες με εκείνες που έδωσαν τόπο στην κινεζική επανάσταση. Πιστεύετε ότι θα υπάρξουν κοινωνικές επαναστάσεις που θα δανειστούν στοιχεία της κινεζικής;

Μάο: Ο συνδυασμός αντιφεουδαρχικών και αντικαπιταλιστικών συναισθημάτων μαζί με την αντίθεση στον ιμπεριαλισμό και τον νεοαποικισμό γεννιούνται από την καταπίεση και τις αδικίες του παρελθόντος. Όπου είναι παρόντες αυτοί οι παράγοντες, μπορούν να

ξεσπάσουν επαναστάσεις, αν και η πλειοψηφία των χωρών που αναφέρατε μπορεί να γνωρίσει κινήματα για την εθνική ανεξαρτησία, όχι το σοσιαλισμό. Και οι ευρωπαϊκές χώρες γνώρισαν τις αντιφεουδαρχικές επαναστάσεις τους αλλά δεν προχώρησαν στο σοσιαλισμό. Και μολονότι οι ΗΠΑ δεν πέρασαν από μια φεουδαρχική φάση, διεξήγαγαν πόλεμο για να κατακτήσουν την ανεξαρτησία από τη βρετανική αποικιοκρατία κι αργότερα έναν εμφύλιο για να επιβάλουν την ελεύθερη αγορά εργασίας.

- Πιστεύετε ακόμη ότι η ατομική βόμβα είναι μια χάρτινη τίγρη;

Μάο: Ήταν απλώς μια λογοτεχνική μεταφορά. Βεβαίως μια βόμβα μπορεί να σκοτώσει κόσμο, αλλά τελικώς ο λαός θα καταστρέψει τη βόμβα. Τότε είναι που αυτή μεταμορφώνεται σε χάρτινη τίγρη.

- Πιστεύετε ότι το τεράστιο χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στους λαούς της Κίνας και των ΗΠΑ μπορεί να οδηγήσει σε πόλεμο;

Μάο: Κατ' αρχάς, οι δυνάμεις της ιστορίας θα οδηγήσουν αναπόφευκτα κάποια στιγμή στο ξεπέραςμα αυτού του χάσματος. Αλλά ένας πόλεμος είναι μάλλον απίθανος: Θα μπορούσε να γίνει μόνο αν οι ΗΠΑ εισέβαλαν στην Κίνα, γιατί οι Κινέζοι ποτέ δεν θα επιτεθούν στις ΗΠΑ. Ο κινεζικός στρατός δεν θα περνούσε τα σύνορά μας για να κάνει έναν πόλεμο. Η αναζήτηση συγκρούσεων έξω από τα σύνορά μας είναι έγκλημα. Οι Βιετναμέζοι είναι απόλυτα ικανοί να αντιμετωπίσουν την κατάσταση με τις δικές τους δυνάμεις. Εμείς δεν έχουμε κινεζικά στρατεύματα εκτός των συνόρων μας: ούτε στο Βόρειο Βιετνάμ ούτε σε άλλο σημείο της νοτιανατολικής Ασίας.

- Ωστόσο οι Αμερικανοί λένε πως αν η Κίνα αρνηθεί την επιθετική της πολιτική, οι ΗΠΑ θα αποχωρήσουν από το Βιετνάμ.

Μάο: Μα δεν υπάρχει καμιά επιθετική πολιτική που θα έπρεπε να εγκαταλείψουμε. Η Κίνα δεν έχει επιτεθεί πουθενά: υποστηρίζουμε τα επαναστατικά κινήματα αλλά όχι με την αποστολή στρατευμάτων. Είναι δικαίωμα της Κίνας να κάνει δημόσιες δηλώσεις και να καλεί σε εκδηλώσεις υπέρ των απελευθερωτικών κινήματων. Ίσως αυτό είναι που οι ιμπεριαλιστές θεωρούν πρόκληση. Σε τελική ανάλυση, είναι οι ΗΠΑ και όχι η Κίνα που δίνουν όπλα στους Βιετναμέζους για να κάνουν την επανάστασή τους: Τους τελευταίους

μήνες, οι επαναστατικές δυνάμεις κατάφεραν να πάρουν από τον εχθρό τεράστιες ποσότητες αμερικανικών όπλων, ενώ δεκάδες αξιωματικοί του καθεστώτος μαριονέτα του Ν. Βιετνάμ που εκπαιδεύτηκαν από τους Αμερικανούς αυτομόλησαν στους επαναστάτες.

- Δηλαδή υπάρχουν στο Νότιο Βιετνάμ συνθήκες για νίκη του απελευθερωτικού μετώπου;

Μάο: Οι αμερικανικές δυνάμεις δεν είναι διατεθειμένες να αποχωρήσουν άμεσα. Ο αγώνας θα συνεχιστεί τουλάχιστον για 1 - 2 χρόνια ακόμη. Έπειτα θα βαρεθούν και είτε θα γυρίσουν στην πατρίδα τους είτε θα πάνε κάπου αλλού.

- Πιστεύετε ότι μπορεί να βελτιωθούν οι σχέσεις με τις ΗΠΑ;

Μάο: Ναι, υπάρχουν βάσιμες ελπίδες. Αλλά χρειάζεται χρόνος. Ίσως δεν υπάρξει βελτίωση σ' αυτή τη γενιά κι ίσως δεν τη δω εγώ. Γιατί εγώ δεν θα αργήσω να συναντήσω το θεό.

- Εννοείτε πως επιτέλους θα διαπιστώσετε, αν υπάρχει θεός;

Μάο: Εγώ δεν πιστεύω στο Θεό αλλά κάποιοι που υποστηρίζουν ότι γνωρίζουν καλά αυτά τα πράγματα διαδίδουν ότι υπάρχει ένας Θεός. Φαίνεται πως υπάρχουν πλήθος διαφορετικών θεών καθώς συχνά καλούνται να πάρουν μέρος στα πάθη των ανθρώπων. Στους ευρωπαϊκούς πολέμους, ο θεός των χριστιανών ήταν με το μέρος των Βρετανών, των Γάλλων, των Γερμανών κ.ο.κ, ακόμη κι όταν αυτοί οι λαοί μάχονταν μεταξύ τους. Στην κρίση της Διώρυγας του Σουέζ, ο χριστιανικός Θεός στήριζε τους Γάλλους και τους Βρετανούς, αλλά το άλλο μέρος είχε τη στήριξη του Αλλάχ.

- Νιώθετε δηλαδή ότι σας πολιορκεί ο θάνατος;

Μάο: Η ζωή είναι παράδοξη. Δυο μου αδέρφια δολοφονήθηκαν. Η σύζυγός μου εκτελέστηκε στη διάρκεια της επανάστασης, ένας μου γιος πέθανε στον πόλεμο στην Κορέα. Κι είναι περιεργό που ο θάνατος μέχρι αυτή τη στιγμή δε λέει να με αγγίξει. Πολλές φορές

ετοιμάστηκα να τον υποδεχτώ αλλά φαίνεται πως αυτός ούτε που θέλει να με ξέρει. Ένας σωματοφύλακας μου δολοφονήθηκε όσο στεκόταν ακριβώς πλάι μου, προστατεύοντάς με. Και μια άλλη φορά, μια βόμβα σκότωσε το διπλανό μου φαντάρο αφήνοντας εμένα σώο.

- Τι πιστεύετε ότι θα κάνουν οι μελλοντικές γενιές των Κινέζων;

Μάο: Δεν ξέρω. Υπάρχουν δυο πιθανότητες. Η μία είναι να προχωρήσουν αναπτύσσοντας την επανάσταση προς τον κομμουνισμό. Η άλλη είναι οι νέοι να αρνηθούν την επανάσταση, να τα βρουν με τον ιμπεριαλισμό και να ταχθούν υπέρ της μικρής μειοψηφίας των αντεπαναστατών που ακόμη υπάρχει στην χώρα. Ελπίζω να μη γίνει αντεπανάσταση, αλλά οι μελλοντικές εξελίξεις αφορούν τις μελλοντικές γενιές, σε συνθήκες που εμείς δεν μπορούμε να φανταστούμε...

Ο Μάο με οδήγησε στην πύλη και παρά τις διαμαρτυρίες μου με συνόδευσε στο αυτοκίνητο. Έμεινε εκεί, όρθιος και μόνος μέσα στο παγωμένο βράδυ, για να με αποχαιρετήσει όπως επιβάλλει η παράδοση αυτής της αρχαίας κουλτούρας. Δεν είδα σωματοφύλακες ούτε γύρω του ούτε γύρω από την πύλη. Καθώς απομακρυνόταν το αυτοκίνητο, πρόλαβα να τον δω τον να μπαίνει σκυφτός στο κτίριο, στηριγμένος στα χέρια ενός βοηθού του. Φαινόταν καταβεβλημένος.

Ο Μάο όχι μόνον έζησε να δει την ομαλοποίηση των σχέσεων της Κίνας με τις ΗΠΑ αλλ' υπήρξε και ο κινητήριος μοχλός αυτής της εξέλιξης. Όπως σωστά είχε προβλέψει, η αποχώρηση των Αμερικανών από το Βιετνάμ άνοιξε τον δρόμο. Τον Οκτώβριο του 1971, η Λαϊκή Κίνα έγινε μέλος του ΟΗΕ εκτοπίζοντας την Ταϊβάν από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Τέσσερις μήνες αργότερα, στις 21 του Φεβρουαρίου 1972, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Ρίτσαρντ Νίξον, επισκέφτηκε επίσημα τον Μάο Τσε Τουνγκ στο Πεκίνο αρχίζοντας μια νέα εποχή για την Κίνα. Την 1^η Ιανουαρίου του 1979, οι ΗΠΑ και η Κίνα αποκατέστησαν τις διπλωματικές τους σχέσεις, 30 χρόνια μετά την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και τρία, μετά τον θάνατο του Μάο. Και στις 15 Νοεμβρίου 1999, μετά από διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ που κράτησαν 13 χρόνια, η Κίνα υπέγραψε τη συμφωνία για την ένταξή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Είχε προηγηθεί η ένταξη της στην GATT. Η αγορά είχε ανοίξει.

(Έθνος, 3.6.1997) (τελευταία επεξεργασία, 3.2.2009)